سیستم لە ئاست جددیەت و گاڵتەجاڕیی … ئەحمەد ڕەسوڵ

ئۆتۆریتی لەسەر دیسپلین و یاسا بینادەکرێت.

کە دەڵێین یاسا دەبێت هەما بە ئەوە بکەین چ ڕێستەک لە یاسا؟!

یاساگەلێک کە کەشوهەوای فەزای گشتی دەکەنە کەشوهەوای نێو دەزگاکان، دەزگاکانیش قاندراو بە هەوایەکی خنکێنەر. هەوای یاسا توندەکانی چاودێری و سزا. واتا هەوڵدان بە سیمیلاریزەکردنی فەزای گشتی "جا فەزای گشتی- واقعیی وەک شوێنەکانی پێککگەیشتن و کۆبوونەوەی هاونیشتمانییان لە بابەت پارک، ناوەندە کلتوری و فەرهەنگییەکان، شەقام و قاوەخانەکان …هتد بێت یان فەزای گشتی- مەجازی وەک تۆڕەکانی پێککگەشتنی کۆمەڵایەتی و ماڵپەڕە و ڕووبەرەکانی دەربڕینی بیروڕا و گفتوگۆی خەڵک لە ڕێگای هێڵەکانی ئینتەرنێت و ئامێرە تەکنەلۆژیەکانەوە بێت" بە فەزای نێو دەزگا بیرۆکراتیەکانی جەستەی ئۆتۆریتی خۆی. یاساگەلێک کە نوێنەرایەتی ئۆتۆریتی دەکەن دژ بە هەناسەدانی ئازادانەی تاکەکەسەکان.

لێرەدا یاسا بەجێی ئەوەی ئازادیی فەراهەم بکات و بیپارێزێت خۆی دەبێتە مەتەکە دژ بە ئازادیی تاکەکەسەکان. کەسەکان دەبێت ڕەفتار و گوفتاریان لە چوارچێوەی یاسا و دیسپلین بێت، هەڵبەت یاسا و دیسپلین کە لە خزمەت ئۆتۆریتیدایە. واتا یاساکان و ڕێنماییەکان کە بەسەر دەزگاکاندا دادەسپێنرێت و دواتریش هەوڵدەدرێت هەمان ئەو ئەتمەسفیرە کۆنتڕۆڵکراو و دەستبەسەرداگیراوەی نێو دەزگاکان بگوازرێتەوە بۆ نێو فەزای گشتی. واتا هەمانشێوەی ئەتمەسفیری نێو دەزگاکان، ئەتمەسفیری فەزای گشتییش کۆنتڕۆڵبکرێت و دەستیبەسەردا بگیرێت.

لەم جۆرە سیستمەدا ئۆتۆریتی هیچ نییە جگە لە دەسەڵاتدارێتی بەسەر کۆمەڵگا وەک ڕووبەرێکی گشتیی کۆمەڵایەتی، گروپ و تاکەکەسەکاندا بەمەبەستی هەرچی زیاتر بێدەنگکردنیان کاتێک سیستم پێویستی بە بێدەنگییە "هەڵبەت لەم دۆخەدا بێدەنگیی مانای نەبوونی بەرەنگاری و ناڕەزایەتی دەگەیەنێت" وە دەنگپێهەڵبڕینی کۆڕاڵئاسایان کاتێک سیستم پێویستی بە ماڕشی گەورەییە بۆ نمایشیی هێز، توانایی و گەورەیی خۆی. واتا لە نێو ئەم جۆرە سیستمەدا نەبێدەنگیی، بێدەنگیی ئینسانەکان خۆیانە و نە دەنگهەڵبڕینیان،

هاتن□د□نگیی □است□قین□ی ئینسان□کان خ□یان□. ب□□کو ه□م ب□د□نگیی و ه□م د□نگه□□ب□ینی خ□□ک “ل□م د□خ□دا”، ب□د□نگیی و د□نگه□□ب□ینی سیستم خ□ی□تی، ب□ی□ ئیتر شت□ک نام□ن□ت ب□ن□وی د□نگ و ب□رج□ست□کردنی ک□م□□گا ب□ ئ□و□ی ل□ ن□و ه□ناویدای□، ب□ی□ شت□ک ب□ن□وی ئازادیی تاک و گروپ□کان ل□مج□ر□ سیستم□دا ن□ک ناتوان□ت ه□ب□ت ب□□کو د□ب□ت□ ه□□□ش□ ب□س□ر سیستم□و□.
ب□ی□ ئ□م ج□ر□ ل□ سیستم ب□گشتی، د□خی جدیی□ت و واب□ست□یی د□کات□ د□خی باو و زا□ ل□ ژیانی □□ژان□یدا. د□زگاکان و ف□زای گشتیی د□بن□ ش□□نی نمایشی یاساکان و دیسپلین□کان ب□ ئامانجی ک□نت□□□کردن و ب□□□ب□تکردنی تاک□ک□س□کان.
ئ□ت□ر□تی “ل□مج□ر□ سیستم□دا” واتا د□س□□اتی ب□سنوور و ل□د□ر□و□ی ک□نت□□□ و چاود□ریی بازن□ی□ک ل□ ک□سانی س□روویاسا و س□روول□پرسین□و□ ب□س□ر ت□واوی د□زگاکاندا، ب□س□ر د□س□□اتدار□تی خ□شیدا. واتا ئ□م ج□ر□ ل□ سیستم ن□ ک□م□□گا و تاک□ک□س□کانی کردوو□ ب□ ئامانجی خ□ی ب□م□ب□ستی ل□ خزم□تدابوون و پاراستنیان، و□ ن□ ب□رژ□و□ندی گشتیی و ژیانی پ□ک□و□یی ئینسان□کانی کردوو□ ب□ ئامانج، ت□نان□ت ن□ یاساکان و د□زگاکانیشی کردوو□ت□ ئامانجی خ□ی، ب□□کو ئ□و□ی ل□ ئامانجیدای□ و ل□ ه□ناویدا چ□نراو□ ب□ ل□خزم□تدابوون و پاراستن، د□س□□ات و ئ□ت□ر□تیی بازن□ی□کی بچوک□ ک□ د□ش□ت بن□ما□□ی□ک ب□ت یان زیاتر و□ یان گروپ□کی پ□کهاتوو ل□گ□□ی□کدا یان ه□ند□جار ت□نها ک□س□ک□ ل□ لوتک□ی ه□□□م□ک□دا.

سیستم و□ک □وخسار□کی گرژوم□ن، گا□ت□جا□یی و□ک دژو□ستان□و□ ب□ سیستم

ئیتر ل□ر□دا سیستم و ئ□ت□ر□تی د□یان□و□ت بچن□ ه□ر کونج و ک□ل□ب□ر□ک□و□ و هیچ پنت□ک ن□م□ن□ت□و□ ل□ ژیانی ک□م□□گا و □ووب□ری گشتییدا د□ستیانپ□□ان□گ□یشتب□ت و ب□ یاسا و ئ□مر و ن□هیی□کان دیسپلین و ک□نت□□□□ن□کرا ب□ت. ب□ی□ سیستم ه□موو □ووب□ر□ک ب□ جدیی□ت و □□سمیی□تی خ□ی داد□پ□ش□ت. واتا سیستم، ه□م د□زگاکان و ه□م ف□زای گشتی “واقعی و م□جازی” د□کات□ ش□□نی ب□لاغ□ □□سمیی□کان و قس□ و گوتار□ جددیی□کانی د□س□□ات خ□ی. ب□□ام ل□ر□دا د□ب□ت ه□ما ب□ ئ□و□ بکر□ت، ک□ پ□شتر باسل□و□کرا ک□ ب□د□نگی و د□نگه□□ب□ینی خ□□ک ئ□و کات□ی ک□ سیستم د□ی□و□ت، واتا سیستم دیارید□کات ک□ی ئینسان ب□د□نگ ب□ت و ک□ی د□نگی ه□ب□ت. ب□ه□مانش□و□ سیستم خ□ی ئ□و□ش دیارید□کات ک□ چ□ن و ک□ی و تا چ□ند ب□مان ه□ی□ ک□میدی و نوکت□باز بین. واتا ئ□و□ سیستم□ ک□ د□مانکات□ بوقی د□نگدان□و□ی نوکت□ و

گاڵتەجاڕییەکانی خۆی. ئۆتۆرێتی لە هەندێ ساتدا “کە زۆر نیین” نوکتەیەک و کۆمیدیایەک دەنێتە گۆڕێ و لە دوای ئەوە ئەمە بۆمان هەیە پێبکەنین و نوکتە و فشقیاتەکەی ئەو چەندین جار بڵێینەوە و سەرسام ببین پێی لە شادیهێنیی و خەندەزاییدا. تەنانەت لەم دۆخەدا ئەگەر تاکەکەسەکان پێکەنینان نەیات و نوکتەکەی ئۆتۆرێتیی و سیستم بە نوکتەکی خۆش و خەندەهێن نەزانن و دانەنێن، دەکەونە بەرەی دژ بە دیسپلین و دژ بە یاسا و لەوەوە دژ بە سیستم.

بەوپێیەی ئەم جۆرە لە سیستم هەر ناجددیبونێک بە دەرچوون لە دیسپلین دادەنێت و هەر جۆرە گاڵتەجاڕییەک بە لەقبوونی دەسەڵاتی خۆی دەزانێت، هەڵبەت جگە لەو ساتانەی کە خۆی بەرهەمهێنەی ناجددیبوونە وەک پێشتر هێمای بۆ کرا، بۆیە هەموو کات و لە هەر شوێنێک سیستم لە ڕێگای یاسا ڕاگەیەنراو و ڕانەگەیەنراوەکانیەوە، لە ڕێگای دیسپلینە ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆکانیەوە، شوناسیی جددیبوون و ڕەسمییەت وەردەگرێت. جدییەت و ڕەسمییبوون سەر بە سیستم و ناجددیبون و نارەسمییبوون دەبێتە لاساریی و بێگوێیی لە ئاست سیستمدا. لێرەوە گاڵتەجاڕیی و فوکاهەت مانای یاساشکێنیی و لادەریی “لادان” وەردەگرن و دەبنە دوژمنی سیستم. لە دۆخێکی وەهادا هەر جۆرە فشقیات، نوکتە و گاڵتەجاڕییەک کە بەدەر لە ڕێپێدان و مۆڵەتی دەسەڵات و سیستم بێت “واتا لە دەرەوەی ئەو سات و مەبەستە بێت کە سیستم و ئۆتۆریتی خۆی بەرهەمهێنەی ئەو فشقیات و گاڵتەجاڕییەیە” و وەک کردەیەکی یاخیگەرانە و دژ بە سیستم لەلایەن سیستمەوە و وەک کردەیەکی شۆڕشگێڕانەی ئازایانە و ئازادانە لەلایەن خەڵکەوە هەژماردەکرێت.

کاتێک باس لەمجۆرە لە سیستم دەکرێت و ئەو خواستە توندەی دەسەڵاتخوازیی ئاماژەی پێدەکرێت، خۆبەخۆ مەرج نیە کە سیستم و دەسەڵاتدارێتیەک لە بەردەمماندا بێت لە بابەت کۆریای باکوور و بەدەر لەوە نەتوانین بە ناونانی هیچ سیستم و ئۆتۆرێتییەکیدی بەکاربهێنین. سیستمێک و دەسەڵاتدارێتیەک کە لە کوردستان لە دوای ڕاپەڕینەوە “بە تایبەت و بە دیاریکراوی لە دوای کەوتنی بەعسەوە لە ٢٠٠٣” پایەدارە و کاری بۆ دەکرێت لەمجۆرە سیستمەیە بەڵام هێشتا توانایی داپۆشینی هەموو درز و کەلەبەرێکی نێو کۆمەڵگای ئەمەی نییە و هێزی لەنێوبردنی ئەو پەڕاوێزەی خۆبەرجەستەکردنی خەڵک “بە هەموو شێوازەکانیەوە” ی نەبووە. واتا خواستێکی توندی دەسەڵاتخوازیی و هیرارکیەتێکی ئۆتۆرێتی کە هەنگاو بەرەو دامەزراندنی سیستمێکی لەوجۆرە دەنێن ئامادەن، بەڵام هێشتا توانایی سەراپاگیری و دیسپلینی نەگەیشتەتە ئاستی کۆنترۆڵکردن و دەستبەسەرداگرتنی تەواوی ڕووبەری گشتی و هەموو کۆمەڵگا.

ک□م□گای کوردی ل□ دوای سا□ی ٢٠٠٥ □و□ "ه□□ب□ت پ□شتریش نا□□زای□تی و ب□ر□نگاربوون□و□ی سیستم ب□ ج□ری جیاواز و ل□ و□ستگ□ی جیاواز و ل□س□ر □ووداو و ب□یاری جیاواز ه□بوون، ب□□ام م□ودای□کی ک□م□□ای□تیی ب□رفراوانیان ن□بوو□، ب□□کو ئ□و□ ل□ دوای ٢٠٠٥ □و□ی□ ک□ نار□زای□تی و تو□□یی خ□□ک ب□ ج□ری جیاواز ت□عبیر ل□ خ□ی د□کات و ل□س□ر ئاست□کی گشتیی و ک□م□□ای□تیی ب□رفراوان خ□ی ب□رج□ست□ د□کات" د□ستیکردوو□ ب□ ئ□زموونکردنی ه□موو □□گاکانی ب□ر□نگاریی و ب□رج□ست□کردنی نا□□زای□تی و تو□□بوون□کانی خ□ی ل□ ئاست د□س□□اتدار□تی□ک ک□ جگ□ ل□ ب□رژ□و□ندیی□کانی خ□ی و پترکردنی ه□ژموونی خ□ی ب□س□ر ک□م□□گاو□ هیچیدیک□ نازان□ت. ل□ سا□ی ٢٠٠٦ و سوتاندنی م□نیوم□نتی ش□هیدانی کیمیاباران ل□ ه□□□بج□و□ تا ئ□ستا □□گاکانی نار□زای□تی توندوتیژان□، سوتاندن، خ□پیشاندانی ب□رد□وام و گردبوون□و□ی ب□شومار و تا د□گات ب□ ئ□پ□زیسی□نی پ□رل□مانی و دواتر ب□ هاوار و تو□□بوون□کانی س□ر تیڤی و وتار و نوسین ل□ م□دیا و ئ□م چ□ند سا□□ی دواییش ل□ ت□□□ ک□م□□ای□تی□کاندا. ب□□ام ب□ در□ژایی ئ□م ه□موو سا□ان□ و ل□ ت□نیشت ه□موو ج□ر□کانی نار□زای□تی و کرد□ی ب□ر□نگاریی□و□، ش□واز□کی دیک□ی ب□ر□نگاریی و دژو□ستان□و□ ب□ سیستم، ب□ د□س□□اتدار□تی و ب□ تاک□تاک□ی د□س□□اتدارانیش و ل□س□ر ه□ر □ووداو و دیارد□ی□ک، ش□واز□کی کاریگ□ر و زوو ب□اوبوو□و□ ب□ ن□و ک□م□□گادا، ش□وازی شیعری ساتیری، نوسینی ک□میدی، کاریکات□ری □□خن□گران□ و فشقییات ب□ یاسا و دیسپلی□کان، ڤ□یسی ق□شم□ریکردن ب□ سیستم و ڤیدی□ی گا□ت□پ□کردن و پ□□ابواردنی ه□ند□جار، ب□ سیستم و د□س□□اتدار□تی□ک□، ه□ند□جار ب□ د□زگاکان و د□س□□اتداران بوو□. ڤیدی□ی گا□ت□جا□□ان□ی ز□ر ب□اوبوو□و□ ب□ ن□و خ□□کدا ل□ نموون□ی ڤیدی□کانی ک□چکردوو کاک ع□بدو□□ا ه□□□بج□یی، چ□ند ڤیدی□ک□ی کاک س□ردار "ل□ب□ینی دوو ک□وان□یا" ل□ ما□□ی پ□شوو، ه□رو□ها ل□م چ□ند □□ژ□ی پ□شوو ڤیدی□ی ک□س□ک□ ل□ پشت "وابزانم" بل□ک□ک□و□ ب□ش□وازی چاوشارک□ ل□ س□ر ک□مپ□ینی "کوا٤٠٠ملیار□ک□؟".

ل□وان□ی□ ه□ند□ک وابزانن یان وای□اد□گ□ی□نن ک□ گوایا ئ□و ش□واز□ ل□ □□خن□ و دژو□ستان□و□ ب□ □ووی د□س□□اتداراندا، ب□کاریگ□ر و ت□نان□ت ج□ر□ک□ ل□ خ□خا□یکردن□و□ی ب□ئ□نجام ک□ کاریگ□ریی ل□س□ر ه□ربوون□و□ی تو□□یی خ□□ک داد□ن□ت ل□ پ□نان□بردن□ ب□ر □□گاکانیتری ب□ر□نگاریی. ب□□ام من ب□پ□چ□وان□و□ د□یبینم، جگ□ ل□و□ی ی□ک□ک ل□ ئامراز□ گرنگ و ئاسان□کان□ ب□د□ست خ□□ک□و□ ب□ فشاردانان ل□س□ر د□س□□ات و د□س□□اتداران و ت□نان□ت ب□□اددی□ک د□توانین ب□□ین کاریگ□ر□ ل□س□ر ب□رزکردن□و□ی ئاستی ه□شیاریی

میللیی و ک□یی ل□ ب□□ووداو□ستان□و□ی د□س□□ات و د□س□□اتداراندا، □□گای□کی کاریگ□ریش□ ل□س□ر د□س□□اتداران ب□□اددای□ک ه□ند□ی و□ن□ی د□زگای□ک یان د□س□□اتدار□ک ب□ چ□ند □ست□ و گوزارش□کی ق□شم□رجا□ان□و□ د□زگاکان و د□س□□اتداران ب□زار و نیگ□ران د□کات، ل□وان□ی□ ب□ چ□ندین ئامرازی دیک□ی فشاردانان ن□توانن ئ□و کاریگ□ری□ ج□به□□ن ل□س□ر د□س□□اتداران. ق□شم□ریپ□کردن و تان□ل□دانی د□زگاکان ب□ گوزارش و و□ن□ی گ□پئام□ز و فشقیاتئام□ز□و□ د□توان□ ز□بر□کی کاریگ□رتر ب□ت ک□ ل□ شک□ی □□سمیی ساخت□چییان□ و قاوغی ب□تا□ی جدییان□ی د□س□□ات و د□س□□اتداران بدر□ت.